

K diskusii medzi českým mediálnym stredným prúdom a jeho ľavicovou alternatívou z pohľadu ľavice¹

Zuzana Dukátová² - Michael Augustín³ - Tomáš Profant⁴

Katedra politológie a euroázijských štúdií, FF UKF; Ústav politických vied SAV; Ústav medzinárodných vzťahov, Praha, Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov FSEV UK

On the Discussion between the Czech Media Mainstream and its Leftist Alternative from the Perspective of the Left.

This paper deals with the quality and the character of the interaction between actors in the Czech media sphere. The research fills the research gap by addressing the specific interaction of ideological opponents between journalists. The analysis begins with a quantitative finding that whereas the alternative media left publishes reactions to the mainstream media in its own media outlets, it does not publish them in the mainstream and the mainstream does not react to the leftist alternative. The factors that contribute to this one-sidedness according to the authors of the collected reactions include the lack of interest to publish opinion reactions on the side of the mainstream, the expectation of this lack on the side of the alternative, easier communication with the alternative leftist outlets, and a lack of space for reactions in the mainstream. The impact of such a disruption in one form of the public debate is according to the alternative left the building of opinion bubbles and a general threat to the democratic public discussion.

Sociológia 2021, Vol. 53 (No. 6: 549-576)

<https://doi.org/10.31577/sociologia.2021.53.6.21>

Key words: *Mainstream media; alternative left; public discussion; social bubbles; democracy*

Úvod

Jednou z najvýznamnejších úloh médií v spoločnosti je sprostredkovávanie verejného diania. Vedú sa diskusie o tom, či toto sprostredkovávanie môže mať ideologicky neutrálny charakter alebo sa uskutočňuje z perspektívy dominantného spoločenského poriadku, pre ktorý sú kľúčové politické a ekonomické, ale aj rodové a rasové vzťahy. Tieto diskusie sa viac či menej intencionalne opierajú o západnú liberálnu tradíciu, podľa ktorej je nedávnymi slovami doyena slovenskej žurnalistiky „odlišný názor cennejší, než ten, s ktorým súhlasím” (Šimečka 2020).

---

¹ Výskum podporila Grantová agentúra Českej republiky v rámci projektu Stredoprúdové a alternatívne ekonomické diskurzy v Česku a na Slovensku, GAČR 18-21864S. Autori by zároveň chceli poďakovať Marine Urbánikovej, Pavlovi Harďošovi a dvom anonymným recenzentom/kám za ich prínosné kritické pripomienky a Linde Jarkovskej za pomoc s prepismi rozhovorov.

² Korešpondencia: Mgr. Zuzana Dukátová, Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre, Filozofická fakulta, Katedra politológie a euroázijských štúdií, Boženy Slančíkovej 1, 949 74 Nitra, Slovenská republika, zuzka.dukatova@gmail.com

³ Korešpondencia: Mgr. Michael Augustín, PhD., Ústav politických vied, Slovenská akadémia vied, Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava, Slovenská republika. Email: michael.augustin@savba.sk

⁴ Korešpondencia: Doc. Mgr. Tomáš Profant, PhD., Univerzita Komenského, Fakulta sociálnych a ekonomických vied, Ústav európskych štúdií a medzinárodných vzťahov, Mlynské luhy 4, 821 05 Bratislava, Slovenská republika, profant@iir.cz

S nástupom novej etapy internetu, tzv. „Webu 2.0“, sa virtuálny priestor otvoril platformám umožňujúcim zdieľanie a spoločnú tvorbu obsahu, takže vznikli nové druhy médií ako napríklad blogy, sociálne siete a ďalšie, ktoré vo väčšej miere otvárajú priestor pre publikovanie alternatívnych názorov voči dominantnej perspektíve v tradičných médiách (van Dijck 2013; Geschke a kol. 2019). Tými tu máme na mysli predovšetkým médiá stredného prúdu, tzv. *mainstreamové* médiá, ktoré samotné sú ideologicky diferencovateľné na pravo-lavej socioeconomickej, ale aj konzervatívno-liberálnej osi. Radíme sem tie médiá, ktoré majú z hľadiska svojho záberu a pôsobnosti zásadný vplyv na formovanie verejnej mienky a prevládajúcich myšlienkových prúdov. Naopak, alternatívne médiá, s ktorými pracujeme v našom výskume, sú médiá, ktoré sa svojou praxou vymedzujú voči mediálnemu strednému prúdu a zároveň odmietajú rasizmus, fašizmus, ako aj návrat k autoritárskemu režimu, sú teda ich neautoritárskou alternatívou a nie sú súčasťou tzv. dezinformačnej scény. Sme si vedomí skutočnosti, že nejde o jednoznačné protipóly a samotné rozdelenie na stredný prúd a alternatívu je problematické ako naznačuje aj akademická diskusia na túto tému (napr. Rauch 2016). Nami použitá konceptualizácia vychádza okrem iného z reakčnej praxe, ktorú skúmame.

V našej štúdií sme sa zaoberali tým, aká je kvalita a charakter jednej formy interakcie medzi aktérmi v mediálnej sfére konkurujúcimi si svojimi ideologickými či politickými postojmi a aký je sekundárny efekt tejto interakcie na verejný priestor z hľadiska jednej zo zainteresovaných strán. Zaujímala nás však aj postoj druhej strany. Predložený článok sa sústreďuje na skúmanie mediálnych reakcií medzi českými médiami, ktoré predstavujú hlavný stredný prúd a médiami reprezentujúcimi jeho ľavicovú mediálnu alternatívu.

Súčasná diskusia o médiách sa uberať cestou empirického výskumu nových médií a sociálnych sietí. Ide predovšetkým o skúmanie mechanizmov personalizovaného zobrazovania a radenia informácií, keď na základe správania užívateľa na internete a sociálnych sieťach algoritmus v pozadí vytvára určitú predikciu jeho ďalšieho správania a toho, aké informácie by si používateľ želal vidieť. Takéto filtre vedú k stavu intelektuálnej izolácie, ku vzniku tzv. filtračných bublín (*filter bubbles*). Ich výsledkom je, že používatelia sa postupne izolujú od informácií, ktoré nekorešpondujú s ich názorom, čím sa účinne zatvárajú do vlastných kultúrnych alebo ideologických svetov (Pariser 2011; Bozdag – Hoven 2015; Gao a kol. 2018; Geschke a kol. 2019; Amrollahi – McBride 2019; Seargeant – Tagg 2019).

Spolu s javom filtračných bublín, ktorý je vo výskume skôr viazaný na fenomén sociálnych sietí a s nimi súvisiacich algoritmických mechanizmov, sa diskutuje o koncepte komôr ozvien (*echo chambers*). Ide o širší pojem zahŕňajúci nielen online, ale aj offline prostredie a mechanizmy polarizácie, je

to teda fenomén starší ako internet. Popisuje uzavreté prostredie, v ktorom sa človek stretáva iba s informáciami alebo názormi odrážajúcimi alebo posilňujúcimi jeho vlastné názory, čím sa tieto stávajú izolované od konfrontácie s inými a od ich potenciálneho vyvrátenia (Niezink 2019; Barberá a kol. 2015; Gentzkow – Shapiro 2011; Jamieson – Capella 2008). Sú však aj autori, ktorí hodnotia oba koncepty ako nafúknuté a preceňované. Upozorňujú na to, že existujúce výskumy dostatočne nepreukázali priame tendencie vedúce ku vzniku filtračných bublín a komôr ozvien v nových médiách a na sociálnych sieťach (Dubois – Blank 2018; Burns 2019; Min – Wohn 2020). Zamedziť vzniku komôr ozvien môže aj autonómne konanie samotných čitateľov, ktorí sa dokážu vysporiadať so situáciou vedľa seba prítomných alternatív, akéhosi „pluralizmu v trafike“. Rozhodujúcim je faktor kognitívnej schopnosti čitateľa korigovať oddeľovanie ideových vesmírov tým, že svoje mediálne repertoáre komponuje pluralitne.

Celý rad autorov pristupuje k danej problematike z konceptuálne odlišnej perspektívy – cez fenomén homofílie ako behaviorálnej tendencie združovať sa a nadväzovať vzťahy s ľuďmi, ktorí sú si spoločensky podobní v rôznych sférach (McPherson a kol. 2001; Huang a kol. 2009; De Choudhury 2011; Aiello a kol. 2012; Bischoff 2012; Colleoni a kol. 2014; Boutyline – Willer 2017; Karimi a kol. 2018; Batorski – Grzywińska 2018). Výskum homofílie ako javu, ktorý posilňuje komory ozvien a prispieva k spoločenskej polarizácii, sa do veľkej miery presunul do sféry sociálnych sietí, no postupne sa začína o nej hovoriť aj v súvislosti so správaním novináriek a publicistov.

V žurnalistike sa koncept homofílie, komôr ozvien či filtračných bublín dlhé obdobie neuplatňoval na skúmanie vzájomných vzťahov medzi novinármi, ale skôr sa pozeralo na charakter interakcie medzi nimi a ich zdrojmi či publikom (Cheng 2015; Dvir-Gvirzman 2016). Niektorí autori však poukazujú na to, že novinári si udržiavajú silné vzájomné vzťahy v rámci profesionálnych väzieb i v súkromnom živote (Donsbach 2004). Rôzne typy interakcií, ku ktorým medzi novinármi dochádza, môžu viesť k homogénnejšiemu spravodajstvu a k určitému typu skupinového myslenia, tzv. „*pack journalism*“ (Kiernan 2013; Matusitz – Breen 2012), čo tiež môže ohrozovať prítomnosť názorovej rozmanitosti v médiách. Pribúda tiež nových výskumov, ktoré sa zaoberajú konceptom homofílie v súvislosti s novinármi a ich správaním na sociálnych sieťach (Hanusch – Nölleke 2019).

V rámci nášho výskumu sme sa zamerali na politicko-ideologické konfliktné línie českej mediálnej scény. Javy ako názorové bubliny, komory ozvien či homofília sa totiž najviditeľnejšie prejavujú práve pri pohľade z perspektívy ideologickej distribúcie názorov a politických postojov (Frimer a kol. 2017; Eady a kol. 2019; Volek – Urbániková 2017). Naším prvotným cieľom bolo zistiť, či medzi médiami reprezentujúcimi odlišné ideologické

prúdy, prebieha diskusia prostredníctvom reakcií v podobe článkov. Štúdie, ktoré by sa venovali téme z podobnej perspektívy, t. j. skúmajúce interakcie medzi novinármi z médií s odlišným ideologickým pozadím, sme nenašli. Treba však uviesť, že nami skúmané reakcie nie sú jediným spôsobom, ako v médiách konfrontovať rôzne ideologické prúdy. Obsiahla obsahová alebo diskurzívna analýza by mohli ukázať, že v médiách stredného prúdu k takejto konfrontácii dochádza. Napr. v podcastoch Info.cz vystúpili štyria členovia redakcie Alarmu, bývalému šéfredaktorovi Alarmu vyšiel nedávno článok v Deníku N, A. Rychlíková pravidelne píše do Českého rozhlasu a mala rozhovor v Respekte, kam pravidelne prispievala aj S. Uhlová (obe Alarm). Takýchto príkladov vnútornej ideologickej plurality je viac a hoci spochybňujú tvrdenie, že médiá prispievajú k vzniku názorových bublín, ich analýza by neodpovedala na otázku existencie priamej diskusie medzi stredným prúdom a alternatívou. Výmenu reakcií tu nepovažujeme za reprezentanta celej verejnej diskusie, ale za jej dôležitú súčasť, a preto sa na ňu zameriavame. Zároveň si myslíme, že by takáto (kultivovaná) výmena mohla prispieť k oslabeniu nevraživosti medzi médiami, ktorej existenciu potvrdzujú (ale aj čiastočne vyvracajú) respondenti.

V texte sa prikláňame k používaniu pracovného pojmu „názorové bubliny“. Ten má v literatúre v tomto smere najbližšie k predstavenému konceptu komôr ozvien (*echo chambers*). Výskumné otázky nadväzujú na prvotný cieľ: aké faktory, identifikované respondentmi/kami z ľavicovej alternatívy, prispievajú k absencii výmeny reakcií medzi mediálnou alternatívnou ľavicou a stredným prúdom? Aký dopad má z ľavicovej perspektívy táto absencia na verejný priestor? Zaujímali nás aj postoje respondentov stredného prúdu k téme a zisteniam nášho výskumu. Výskum, ktorý sme realizovali, pozostával zo zberu mediálnych reakcií redaktorov a autoriek alternatívnej mediálnej ľavice na médiá stredného prúdu, z kvantitatívneho skúmania reakcií v médiách stredného prúdu a z pološtruktúrovaných rozhovorov s autormi/kami zozbieraných mediálnych reakcií, s autormi článkov, na ktoré bolo reagované a editormi komentárov médií, v ktorých boli uverejnené. Odpoveď na výskumné otázky teda vychádza z pohľadu ľavicovej alternatívy, súčasťou analýzy je však aj pohľad druhej strany.

Teoretická perspektíva

Základným predpokladom našej teoretickej perspektívy je existencia rozdielnych ideových východísk implikujúcich odlišné rámce pre hodnotenie funkcií a úloh médií. V záujme prehľadnosti sa teoreticky pohybujeme medzi dvoma prístupmi, do ktorých vsádzame náš výskum: afirmatívnym a kritickým pluralizmom (Raeijmaekers – Maesele 2015).

Afirmatívny pluralizmus vychádza z metafory médií ako „verejného fóra“ a

stavia na deliberatívnej teórii demokracie, o ktorú sa opiera väčšina akademických diskusií o médiách a demokracii. Podľa tohto modelu je demokratický konsenzus možný a je výsledkom racionálnej diskusie medzi občanmi vedúcej ku kriticky informovanej verejnej mienke, pričom zdôrazňuje podmienku inkluzívnosti (Benhabib 1996; Dewey 1954; Gutmann – Thompson 2004; Habermas 1996; Dahlberg 2007a). Na rozdiel od liberálneho modelu, médiá nielen prinášajú spoločenskú rozmanitosť, ale majú osobitný význam pre vytvorenie a udržanie verejnej sféry: samé sú verejnou sférou, čím aktívne prispievajú k diskurzívnemu formovaniu identít a záujmov (Poster 1997: 217; Habermas 2000). Teória verejnej sféry Jürgena Habermasa stojí na predpokladoch vychádzajúcich z teórie komunikatívneho jednanja, kde nachádzame jeho definíciu tzv. ideálnej rečovej situácie. Jej podmienkou je absencia akéhokoľvek druhu útlaku, bariér a prekážok, ktoré by mohli komunikácii prekážať, pričom záleží na rovnovej a symetrickej participácii na komunikácii, teda že každý účastník má rovnakú možnosť ovplyvniť tvorbu argumentu (Habermas 1996: 228, 230, 322). Obdobie modernity, kam Habermas situuje vznik verejnej sféry, chápe úlohu dobovej tlače – pamfletov, letákov, neskôr novín a časopisov – v urýchlení konverzácie a výmeny názorov: verejnosť sa stáva verejnosťou práve preto, že jej príslušníci medzi sebou diskutujú (Rankov 2009: 18; porov. Habermas 2000). Na médiá sa v súlade s deliberatívnym modelom kladie normatívne očakávanie udržiavať a podporovať verejnú spoločenskú diskusiu s cieľom riešiť sporné otázky rozdeľujúce spoločnosť na tábory.

Pre nás je deliberatívny prístup afirmatívneho pluralizmu dôležitý práve pre svoje poňatie médií ako „verejného fóra“ a pre deklarované normatívne očakávania. Je to určitý ideálny stav, ku ktorému sa vzťahuje náš empirický výskum a ktorého podporu nachádzame aj v odpovediach respondentov/iek.

Kritický pluralizmus vychádza tak z kultúrnych štúdií, ako aj z agonistickej teórie demokracie. Kvalita diskusie tu nie je spojená s racionalizmom a konsenzom, ako v prípade deliberatívneho prístupu, ale s ideologickým konfliktom, nezhodou a disentom. V súlade s touto perspektívou, demokratická politika nemôže a nikdy nemohla vyprodukovať taký druh koherentnej a jednotnej spoločnosti, ktorý by bol zlučiteľný s liberálnou a deliberatívnou ontológiou. Akákoľvek forma konsenzu je vždy založená na aktoch vylúčenia (Ranciére 2011; Mouffe 2000, 2005, 2013). Kritický pluralizmus je reprezentovaný metaforou médií ako „bojiska“ hegemonických praktík – diskurzívneho popierania odlišných ideologických hľadísk. Vychádza z predpokladu, že spoločnosť je poznačená hegemonickou ideológiou. Táto ideológia získava nadvládu nad sociálnou formáciou a marginalizuje a delegitimizuje alternatívne významy (Hall a kol. 2007: 326; Hall 2007: 69). Médiá zohrávajú dôležitú úlohu pri neautoritatívnom budovaní spontánneho spoločenského súhlasu a

svojou prácou prispievajú k reprodukcii dominantnej paradigmy v spoločnosti (Gramsci 1959: 14-15).

Agonistická pozícia kritického pluralizmu je potom druhým teoretickým pólom nášho výskumu. Zdôrazňuje základný dopad fungovania stredoprúdových médií, ktoré rezignujú na svoju funkciu moderovať kritickú spoločenskú diskusiu: reprodukcii dominantnej paradigmy. V konečnom dôsledku dochádza k arbitrárnemu vylúčeniu alternatívnych alebo disidentských diskurzov. Metafora médií ako „bojiska“ hegemonických praktík, na ktorom sa uskutočňuje diskurzívne popieranie ideologických hľadísk, však v skutočnosti nie je nekompatibilná s chápaním médií ako „verejného fóra“. Oba prístupy zdieľajú totožný procedurálny predpoklad: možnosť predložiť a konfrontovať rozmanité hľadiská a alternatívne názory, vrátane tých disidentských.

Diskusia v demokracii je nepochybne jedným zo spôsobov, akým sa formuje demokratická identita občanov a ako sa dá táto identita udržiavať a prehľbovať (porov. Norval 2016: 28, 210). Preto je oveľa dôležitejšou otázkou procedurálneho charakteru: aké sú okolnosti a podmienky, za ktorých dochádza k univerzalizácii určitých záujmov alebo požiadaviek. Teda podstatná nie je len otázka, či sa silní hráči v mediálnom priestore snažia mocensky dominovať diskusii a vytláčať z nej alternatívne názory. Ale aj to, do akej miery rôzne spoločenské skupiny, vrátane novinárov, publicistov a intelektuálov, prispievajú k budovaniu spoločného diskusného poľa alebo, naopak, určitých „zákopov“ predstavujúcich názorové bubliny. Vedľajším účinkom existencie takýchto bublín môže byť nekomunikácia rôznych spoločenských táborov, vznik odlišných sociálnych svetov a polarizácia spoločnosti. Preto predkladáme náš výskum.

Metóda

V snahe skúmať jeden z prvkov demokratickej diskusie ako potenciálny príspevok do budovania názorových bublín, v ktorých médiá potvrdzujú čitateľstvu ich názory, sme sa zamerali na analýzu interakcií medzi českými médiami stredného prúdu a médiami predstavujúcimi ich ľavicovú alternatívu. Prvotným cieľom bolo zistiť, či medzi týmito médiami dochádza k výmene reakcií na články. Predkladaný výskum preto pozostáva zo zberu mediálnych reakcií redaktorov a autoriek alternatívnej mediálnej ľavice, v ktorých reagovali (predovšetkým) na stredný prúd (Príloha 1).

Zároveň sme chceli zistiť, či sa títo redaktori a autori snažia uverejňovať svoje reakcie na stredoprúdové médiá v týchto médiách, alebo reagujú na tieto médiá v médiách alternatívnej ľavice. Ďalej sme zisťovali dôvody a motívy ich konania, teda faktory, ktoré prispievajú k ich publikačným stratégiám. Taktiež sme skúmali, aký dopad má podľa nich uverejňovanie týchto mediálnych reakcií v médiách alternatívnej ľavice na verejnú diskusiu v spoločnosti. Preto

sme s týmito autormi/kami zrealizovali 22 pološtruktúrovaných rozhovorov, ktorých základom bolo jedenásť vopred pripravených otázok (Príloha 2) a 2 emailové komunikácie.

Zber mediálnych reakcií prebiehal na základe sledovania alternatívnych médií od januára 2019 až do apríla 2020, pričom cieľom nebolo dohľadať a analyzovať všetky dostupné mediálne reakcie, ale iba množstvo potrebné na naplnenie kritéria saturácie (Strauss – Corbin 1998: 136), teda na oslovenie takého počtu ľudí na rozhovory, aby ich odpovede už neprinášali ďalšie nové zistenia. Výber odpovedajúcich sa uskutočnil na základe ich zverejnených mediálnych reakcií v médiách alternatívnej mediálnej ľavice. Pod mediálnou reakciou rozumieme článok, ktorý bol reakciou na iný článok z média stredného prúdu, prípadne z alternatívneho média alebo na osobu z týchto médií.

Za reprezentantov alternatívnej mediálnej ľavice sme si vybrali tri české médiá: Alarm, Deník Referendum (DR) a Britské listy (BL). Z Alarmu sme za dané obdobie zaznamenali 15 mediálnych reakcií. Oslovili sme ich 16 autorov/iek, osem nám poskytlo rozhovor, jedna komunikovala emailom. Z DR sme zaznamenali 13 reakcií od 12 autorov/iek. S desiatimi sa nám podarilo realizovať rozhovor. Z BL sme za dané obdobie zaznamenali dve mediálne reakcie. Rozhovor sa nám podarilo uskutočniť s ich šéfredaktorom. Jeden rozhovor sme urobili aj s A. Rychlíkovou z Alarmu pre jej častú prítomnosť v médiách stredného prúdu. Išlo o rozhovory R1-R24 a R36.

Okrem toho sme zaznamenali aj šesť mediálnych reakcií, ktoré nereagovali na médiá stredného prúdu, ale na alternatívne ľavicové médiá, v tomto prípade na Alarm a DR. Tieto mediálne reakcie sme zahrnuli do výskumu, nakoľko sme chceli poukázať na to, ako alternatívna mediálna ľavica reaguje na kritické reakcie voči nej samej. Na rozhovory sme oslovili autorov/ky týchto reakcií. S tromi sa nám podarilo uskutočniť rozhovor, s jedným emailovú komunikáciu.

Taktiež sme oslovili 22 autorov článkov, na ktoré reagovala alternatívna ľavica a editorov názorových rubriek médií, v ktorých tieto články vyšli. Desiati nám poskytli pološtruktúrovaný rozhovor (R25-R34, základné otázky pre rozhovor sú v Prílohe 3). Kompletný zoznam 29 respondentov a 5 respondentiek⁵ (dvoch šéfredaktorov, jedného zástupcu šéfredaktora, 17 externistov, z ktorých mnohí prispievajú pravidelne, 4 kmeňových komentátorov a 11 redaktorov alebo editorov) je na konci textu. Rozhovory a emailové výmeny prebiehali od decembra 2019 do augusta 2021.

Zároveň sme zisťovali, aké reakcie sa nachádzajú v komentárových rubrikách Deníku N, Info.cz a Lidových novín počas skúmaného obdobia, keďže na tieto médiá reagovalo viacero článkov z nášho súboru reakcií z alternatívnej

---

⁵ Jeden rozhovor bol anonymizovaný, dohromady išlo o 33 rozhovorov a 2 emailové výmeny.

mediálnej ľavice. Z 3 193 textov v týchto sekciách ich 1 114 bolo od autorov a autoriek mimo redakcie a z nich bolo 19 reakciami na iný konkrétny text v danom periodiku. Autorom jednej reakcie bol Bohumil Kartous, ktorý pravidelne publikuje na Britských listoch a občas v Alarme, jedna reakcia vyšla Janovi Rovenskému z Greenpeace, ktorý občas publikuje v Deníku Referendum a v Alarme a jedna programovému riaditeľovi Hnutí Duha. Celkovo teda platí, že stredný prúd veľmi zriedkavo publikuje reakcie od alternatívnej mediálnej ľavice na vlastné texty.

Nasledujúca časť analyzuje faktory, ktoré prispeli k obmedzeniu jednej formy diskusie medzi ľavicovou mediálnou alternatívou a stredným prúdom.

Analýza 1: Faktory prispievajúce k absencii výmeny komentárových reakcií medzi alternatívnou mediálnou ľavicou a médiami stredného prúdu

Najprv sme sa pýtali, či ľavicoví autori/ky poslali svoje mediálne reakcie najskôr do pôvodných médií alebo pôvodným autorom. Zistili sme, že iba jeden respondent poslal mediálnu reakciu pôvodnému autorovi, nakoľko ho osobne poznal. Jeho cieľom však nebola snaha zverejniť svoju reakciu v pôvodnom mainstreamovom médiu (R23). Respondenti zo stredného prúdu potvrdili, že im reakcie vo forme článkov z ľavicovej alternatívy chodia veľmi zriedka, ak vôbec, niekedy osobné emaily (R31, R34, R26, R27, R28, R33).

Najčastejším dôvodom, prečo ľavicoví respondenti/ky mediálnu reakciu neposlali najskôr do pôvodného mainstreamového média, bola ich skúsenosť s odmietnutím, prípadne prílišným zasahovaním zo strany editora z média stredného prúdu: „...jsem většinou nejdřív nabídla reakci danému médiu, aby jí například mohli uveřejnit sami [...] poslala jsem reakci do Lidových novin, které jí ale odmítly [...] bez dalšího vysvětlení, prostě řekli ne“ (R6); „já bych napsal klidně do Echa, ale nemám chuť se dohadovat s editorem, protože už jsem to zažil [...] já se nebudu s někým pětkrát dohadovat proč a jak a jestli je to vhodný a jestli bych to neupravil“ (R18, pozri aj R16, R11, R20, R10, R4, R17, R22).

Respondenti/ky jednoducho očakávajú odmietnutie z týchto médií a tvrdili, že mainstreamové médiá nemajú záujem o mediálne reakcie redaktorov a autoriek alternatívnej mediálnej ľavice: „si úplně nejsem jist, že by ho otiskli [...] když vy se snažíte proniknout něčím, co zní alternativně, ale není do toho mainstreamu, tak musíte očekávat, že jediné, co se stane, [je.] že vám dají pár facek; Co se týče těch argumentů nebo toho, aby se to bralo jako diskuze. Oni ji vlastně odmítají“ (R20); „prostě [ta redakce mainstreamových médií] třeba ani neodpoví, nebo prostě je to takový jako děkuji za názor“ (R24, pozri aj R15; R16, R4, R22, R18).

Naproti tomu všetci respondenti zo stredného prúdu boli nejakým spôsobom za diskusiu vo všeobecnosti a niektorí aj za zasielanie reakcií (R31, R26, R29).

Avšak odpovede ďalších na takéto zasielanie reakcií boli vlažné. Takéto reakcie by „nepropichli bubliny“ (R30), často nie sú vecné (R33), sú skôr ironizujúce, či napádajúce (R34). Odpovedajúci nevideli dôvod dávať priestor takýmto reakciám od autorov z iných redakcií (R25, R27) napríklad z dôvodu očakávaní čitateľstva (R28, R33, R34) a proti konkrétnej reakcii z nášho súboru boli z „*prostorových*“ dôvodov (R27).

Autori a autorky pôvodných textov a ani samotné stredoprúdové médiá na reakcie okrem dvoch prípadov (viď nižšie) verejne nereagovali⁶. Viacerí/é ľavicoví/é respondenti/ky si mysleli, že médiá stredného prúdu a ich autori/ky nepokladajú alternatívne ľavicové médiá za relevantného partnera do diskusie: „*myslím, že se to k tomu Respektu asi jako dostalo, ta moje replika, ale že vlastně vůbec nepovažovali za nutné [že by] jako na něco měli reagovat, protože to jako tím, v kterým to vyšlo médiu, vůbec nepovažují za nějaký relevantní názor, kterým by se bylo potřeba jakoby zaobírat*“ (R16); „*[Původní autor z mainstreamového média] se ptal, kde to bude zveřejněno a když jsme řekli, že na Alarmu tak jenom mávl rukou a řekl v pohodě [...] že to nebude tolik lidí číst a že je vlastně svým způsobem ten článek dost zdiskreditovaný už jenom tím, že vychází na tomhleto médiu*“ (R23).

Zároveň podľa ľavicových respondentov/iek samotný mainstream alternatívnu mediálnu ľavicu a postoje, ktoré zastáva marginalizuje: „*s tím Alarmem je to tak, že jako spousta, spousta lidí to vyloženě ostrakizuje to médium, zvlášť na pravici*“ (R10); „*typ názoru, tak jak ho zastávám třeba já, je vlastně v tý společnosti pořád jako dost marginalizovaný [...] ty naše názory jsou jakoby pořád brány jako něco [...] radikální, revizionistického*“ (R16, pozri aj R15).

Práve označovanie určitých názorov za „extrémne“ alebo „radikálne“ umožňuje ich arbitrárne vylúčenie (Dahlberg 2007b: 834) a dochádza tak k ohrozeniu procedurálneho predpokladu demokratickej diskusie, v ktorej sú diskutovaniahodné už iba „umiernené“ či „rozumné“ postoje.

Niektorí respondenti stredného prúdu pritom ľavicové alternatívne médiá nepovažovali za irelevantné (R25, R29), naopak skôr za pomerne známe (R28) a ich názory „*za daleko akceptovanější než názory Infa*“ (R33). Považovali ich však za aktivistické (R27, R28). Zaznel názor, že „*levice se vždycky cítí odmítnuta*“ (R28) a do pozície odmietaných sa tieto médiá „*trochu stylizují*“ (R34), dokonca „*většina těch lidí [...] tu debatu moc mít nechce*“ (R34), ale zaznel aj názor, že prezieravosť zo strany mainstreamu môže byť patrná, hoci nie je výrazná a všeobecná (R26), či dokonca že „*mainstreamová média obecně [Deník Referendum a Alarm] určitě odmítají a přehlížej*“ (R32).

Podľa odpovedajúcich z alternatívy, vytláčaním alternatívnych názorových prúdov médiami stredného prúdu vzniká dominancia jedného prúdu vo verejnej

---

⁶ V jednom prípade došlo k diskusi o danom texte na sociálnej sieti (R29).

diskusii, ktorý je prezentovaný práve mainstreamovými médiami: „*pořád tady je strašně silná hegemonie, porevoluční většinou mužská a dost jako pravicová*“ (R12, pozri aj R16, R23). Komentátor z konzervatívneho kraja stredného prúdu naopak v Česku vidí ako relatívne extrémne silný liberálny svetonázor (R33).

Zároveň však je potrebné uviesť aj to, že päť autorov mediálnej ľavice odmietlo poslať svoju reakciu do pôvodného mainstreamového média, nakoľko nepovažovali dané médium alebo autorov pôvodného článku pre ich problematické pôsobenie za morálne či dôveryhodné: „*Echo24 je pro mě něco, co by jsem možná trošku hanlivě nazval hlásnou troubou všeho, co v současné době škodí*“ (R18); „*Lidovým novinám nedůvěřuju, protože vydavatelem Lidových novin je Andrej Babiš [...] bych nechtěl [být s nima jakkoliv spojený]*“ (R17, podobne k Reflexu pozri R15, k Forum24 R5).

Časť redaktorov a autoriek mediálnej ľavice teda odmieta vstupovať do diskusie s mainstreamovými médiami a vzájomná predpojatosť je do istej miery obojstranným javom. Je tu zrejma prítomnosť skupinového myslenia a politickej homofílie (Boutyline – Willer 2017; Hanusch – Nölleke 2018)

Ďalším dôvodom, prečo autori/ky alternatívnej mediálnej ľavice neposlali mediálne reakcie do médií stredného prúdu, je nedostatok časových kapacít. Viacerí respondenti/ky opäť vychádzali zo svojich skúsenosti, keď tvrdili, že snaha publikovať mediálnu reakciu v médiách stredného prúdu predstavuje časovo dlhší proces ako jej publikovanie v alternatívnych médiách. Dôvodom je údajne zložitá a dlhá komunikácia zo strany médií stredného prúdu alebo ich autorov. To vedie autorov/ky alternatívnej mediálnej ľavice k posielaniu reakcií do alternatívnych médií. Túto možnosť označili za jednoduchšiu cestu, nakoľko mali pozitívnu skúsenosť s tým, že alternatívne médiá im reakcie uverejnia. Takisto platí, že väčšina respondentov má vytvorené určité väzby s alternatívnymi ľavicovými médiami, kde reakciu zverejnili. Najčastejšie išlo o osobné kontakty s redaktormi/kami. Toto zistenie nadväzuje na argumentáciu o homofilnom charaktere vzťahov medzi novinármi, ktorú rozvíja Donsbach (2004).

Nejde tu však len o časové kapacity, ale aj o množstvo vyhradeného priestoru pre mediálne reakcie v mainstreamových médiách: „*v českém prostředí se to neděje tak často, jak by mohlo a je tu na to relativně málo prostoru*“ (R6, pozri aj R16, R12, R3, R21, R30). Ukazuje sa, že aj v dôsledku rôznych manažérskych rozhodnutí či optimalizácie priestoru mizne možnosť deliberácie (Habermas 2000: 266). Online prostredie však taký priestor ponúka (R26).

Závažnejším zistením však je, že redaktori/ky nepovažujú zasielanie mediálnych reakcií pôvodnému autorovi alebo pôvodnému médiu za zaužívanú prax v žurnalistike, nakoľko tvrdili, že názorové texty sa pôvodnému autorovi neposielajú: „*mi to nepřipadá v tom kontextu [...] názorové publicistiky*

potřeba“ (R21); „nemyslím [...] že je to nějaká obvyklá praxe“ (R5, pozri aj R30, R31, R28). Redaktori/ky tvrdili, že prioritou pre nich je čítanosť ich médiá. Aj to ich vedie k tomu, aby zverejňovali mediálne reakcie vo svojich médiách: „protože chceme mít u nás texty, který se budou hodně číst [...] chci, aby měl Alarm čtenost“ (R19, pre DR pozri aj R21, R2, R5).

Zamestnanci alternatívnych médií tvrdili, že zverejňovanie mediálnych reakcií v pôvodnom médiu je „daleko snáz uplatnitelný, právě pro lidi, třeba kteří nejsou jako kmenový novinář nějakého média“ (R21); „kdybych byl na volné noze, tak by to smysl dávalo, ale Deník Referendum by mě těžko platil za publikování textů v jiných médiích.“ (R5). Médiá sa tak vzdávajú príležitosti kultivovať tradíciu mediálnych reakcií. Sú to aj pragmatické a komerčné dôvody, ktoré napokon vedú k rezignácii médií na podporovanie tejto formy spoločenskej diskusie (porov. Habermas 2000; Curran 2000).

Táto časť analýzy spolu so zozbieranými reakciami ukazuje, že diskusia medzi alternatívnou mediálnou ľavicou a médiami stredného prúdu je v jednej jej forme narušená, nakoľko medzi nimi nedochádza k výmene reakcií v podobe článkov. Na jednej strane väčšina odpovedajúcich z alternatívy tvrdila, že mainstreamové médiá odmietajú diskusiu s alternatívnou mediálnou ľavicou, odrádzajú ich od snahy vytvárať diskusiu medzi týmito dvoma názorovými prúdmi a zároveň alternatívne ľavicové médiá marginalizujú. Avšak menšia časť odpovedajúcich z tejto skupiny taktiež odmieta diskusiu s médiami stredného prúdu v týchto médiách. Médiá stredného prúdu pritom nevytvárajú dostatočný priestor pre uverejňovanie mediálnych reakcií redaktorov a autoriek mediálnej ľavice, čo môže tiež viesť k ich odmietaniu. A novinári zo stredného prúdu sú väčšinou k častejšiemu publikovaniu reakcií skôr rezervovaní.

Nasledujúca časť sa bude venovať otázke, aký vplyv môže mať absencia výmeny reakcií medzi alternatívnou mediálnou ľavicou a mainstreamovými médiami na celkovú verejnú demokratickú diskusiu v spoločnosti podľa časti alternatívnej mediálnej ľavice.

Analýza 2: Dopad absencie výmeny reakcií medzi stredným prúdom a ľavicovou alternatívou na verejný priestor

Základným normatívnym východiskom afirmatívneho pluralizmu je predpoklad, že médiá budú podporovať verejnú diskusiu. S týmto predpokladom sa stotožnili aj oslovené autorky a redaktori z alternatívnej ľavice. Väčšina tvrdila, že mediálne reakcie ukazujú rôzne normatívne postoje (R21, R12), vedú k „vyjasňování pozice mezi různými proudy“ (R5), „ked' už i nie k zhode a nejakému kompromisu, tak aspoň k lepšiemu porozumeniu“ (R14) a pomáhajú upresňovať informácie a tým bojovať proti nepravde a dezinterpretáciám (R13, R10, R7). „[N]a základě těch [mediálních] okrajů můžou lidi kultivovat [prostřednictvím mediálních reakcí] tu veřejní debatu tím, že ty věci, které [lidi

z toho stredniho proudu] považovali nebo stále považují za jakoby jasné a předem dané a neproblematické ... [tím se ty věci] vlastně většinou problematizují.“ (R23, pozri aj R11, R24, R17).

Odmietanie mediálnych reakcií zo strán médií stredného prúdu vedie autorov/ky týchto reakcií k publikovaniu v alternatívnych médiách. Problém nastáva, ak ich zverejňovanie v alternatívnych médiách má za následok prehľbovanie názorových bublín v spoločnosti, nakoľko mediálna reakcia nevnesie do názorovej bubliny inú perspektívu na určitý problém, ale iba utvrdí čitateľstvo v už vytvorených názoroch.

Preto sme sa odpovedajúcich z alternatívy pýtali na to, ako oni vnímajú svoje rozhodnutie zverejniť mediálnu reakciu na mainstreamové média v médiách alternatívnej ľavice. Viacerí sa o názorových bublinách rozhovorili aj bez priamej otázky. Mnohí tvrdili, že publikovaním mediálnej reakcie v alternatívnom ľavicovom médiu názorovú bublinu nenarušili, ale naopak: „*ono je to svým způsobem posilování ty bubliny* (R10); „*v těch Britských listech, my jenom mluvíme k tím, co jsou už přesvědčení, jako to je naprosto, naprosto k ničemu*“ (R4, pozri aj R16, R22, R2).

Viacerí poukázali aj na to, že väčšina uverejnených reakcií nevyvolala žiadnu diskusiu vo verejnom priestore, iba v názorovej bubline alternatívneho ľavicového média, v ktorom bola reakcia zverejnená: „*to nemělo právě pak nějaký jako větší ohlas v tom mainstreamu [...] myslím si, že to jako neproběhlo tím veřejným prostorem*“ (R23); „*že bych [pana Ovčáčka] a podobně smýšlející jako on přesvědčil, to nevím a nepředpokládám to*“ (R17, pozri napr. aj R5, R16, R21, R14, R6).

Kým prvá analýza ukázala, že vzájomná deliberácia medzi mainstreamovými médiami a autormi mediálnej ľavice prostredníctvom mediálnych reakcií je obmedzená, zároveň sa ukazuje, že predstavitelia mediálnej ľavice subjektívne pociťujú prítomnosť názorových bublín. Boli však dva prípady, kedy pôvodné médium spätne reagovalo. V jednom prípade bola Saša Uhlová z Alarmu po zverejnení mediálnej reakcie pozvaná na verejnú diskusiu o danej téme redakciou Českého rozhlasu, ktorá pravidelne sleduje mediálne reakcie v českých médiách a oslovuje autorov mediálnych reakcií na diskusiu. V druhom prípade vznikla na základe mediálnej reakcie reportáž od pôvodného média: „*Palička se musel vypravit do Švédska, dohledat ty zdroje [...] pak z toho vydal tu jednu reportáž*“ (R3). Táto mediálna reakcia bola pôvodne písaná ako status na sociálnych sieťach (Facebook a Twitter), v ktorom autor mediálnej reakcie označil pôvodného autora, čím ho zároveň oslovil⁷.

Väčšina respondentov tvrdila, že prehľbovanie názorových bublín v spoločnosti predstavuje ohrozenie verejnej demokratickej diskusie:

⁷ Dvomi respondentom z ľavicovej alternatívy texty publikovali ďalšie portály (Neovlivni.cz a Seznam.cz) avšak obaja títo respondenti sa vyjadrili, že k väčšine čitateľstva pôvodného článku sa ich reakcia pravdepodobne nedostala.

„nebezpečí je rozpad veřejný debaty [...] může [se] vlastně úplně rozpadnout...vlastně úplně reálně zmizet“ (R2, pozri aj R1, R4, R21, R5, R20, R9). Problémom je, že „my sa medzi tými bublinami neprenikáme [...] my sa nechceme počúvať a nechceme si vypočúť tie názory druhého človeka.“ (R14, pozri aj R13, R10, R22, R17, R9, R5). Časť stredného prúdu označila bubliny „za mor dnešní doby“ (R27) a ich dopad na verejnú diskusiu za „drtvivý“ (R33).

Absencia výmeny mediálnych reakcií ilustruje to, akým spôsobom novinári, publicistky a intelektuáli neprispievajú k budovaniu zdieľaného diskusného fóra. Nekomunikácia rôznych spoločenských táborov a vznik odlišných názorových svetov predstavuje skôr budovanie oddelených fór, kde sa v zákopoch predstavitelia názorovo homogénnych svetov utvrdzujú vo svojich vlastných postojoch a svetonázoroch. Vo svojich normatívnych predpokladoch sa deliberatívna a agonistická perspektíva implicitne vysporiadávajú s javom názorových bublín ako patologickým pre verejnú diskusiu v demokracii. Efekt komory ozvien v podobe existencie názorových bublín je v konečnom dôsledku významná výzva pre samotnú demokraciu, keďže dosahovanie kompromisu, schopnosť spracovať rôznorodé názory a akceptovanie určitej zdieľanej reality je pre fungovanie demokratickej spoločnosti kľúčové (Krasodomska-Jones 2016: 35).

Na druhej strane, nemálo respondentov zastávalo názor, že fenomén názorových bublín netreba preceňovať, že sú prirodzené (R10, R34), normálne (R23), že sú tu odjakživa (R30), či že je to nadhodnotený výraz (R28). „Človek potrebuje to, aby vedel, že má kolem sebe lidi, kteří...uvažují nad některými věcmi podobně... ta bublina je důležitá jaksí pro psychické zdraví“ (R20, pozri aj R19, R16, R13).

Respondenti z alternatívnej ľavice tiež zastávali názor, že by mali „ty texty nabízet těm jiným [původním] médiím [...] protože jak mluvím na něco, co je jinde [...] tak si myslím, že bych to měla nabízet tam“ (R19); „dostalo by se to k většímu procentu čtenářů, který četli třeba ty původní texty“ (R2, pozri aj R22, R11, R5, R21, R10, R9).

Ako sme uviedli, väčšina odpovedajúcich neposlala mediálne reakcie do pôvodného média. No dvaja respondenti, ktorí reagovali na konkrétne články uverejnené v médiách alternatívnej mediálnej ľavice, tak urobili: „mně to přišlo jako přirozený a správný publikovat to tam, kde vyšel ten původní článek [...] jsem tím jednoznačně mířil na čtenáře toho původního článku, tak jsem za nimi šel tam, kde asi ten původní článek četli.“ (R8, pozri aj R13). Zároveň títo respondenti uviedli, že svojim rozhodnutím publikovať reakciu v pôvodnom médiu narušili názorovú bublinu tohto média a vniesli tak do nej inú perspektívu.

Dôležité je podotknúť, že časť redaktoriek a autorov alternatívnej mediálnej ľavice zaujala skeptickejší postoj voči publikovaniu kritických reakcií

v pôvodných médiách stredného prúdu ako spôsobu narúšania názorových bublín. Niektorí tvrdili, že publikovanie mediálnej reakcie v pôvodnom médiu môže byť zbytočné: „*podle mého názoru [...] kdyby si například čtenáři iDnes přečetli můj článek o klimatické změně, [ne]začali by o ní přemýšlet jinak. Spíš by se naštváli, proč to musí číst. [...] cílová skupina bude [mediální reakce] apriori vnímat negativně*“ (R6). Negativnú odozvu od čitateľstva očakávajú aj niektorí redaktori v strednom prúde (R28, R33)

Problémom podľa odpovedajúcich je aj to, že médiá a ich autori nechcú alebo nedokážu medzi sebou kriticky diskutovať: „*[novinári]...se nechtějí stýkat, takový to ne, já jsem za svoji redakci a nebudu se bavit s nikým jiným nebo ještě víc, já jsem sám za sebe*“; „*tady se neoceňuje jako snaha o debatu...se cení to, že je člověk v jednom nebo druhém táboře*“; „*já mám rád novinářinu, která jako trochu víc jako spojuje a dělá místo mezi jednou a druhou stranou pro debatu, ať se můžem vlastně potkat a na něčem se domluvit, ale to teďka úplně není prostě*“ (R3); „*je opravdu jenom málo lidí, kteří jsou schopní té diskuze*“; „*ani na Slovensku, ani v České republice neexistuje v podstatě mediální kritika*“ (R13). O „*řevninovsti*“ (R31) a už zmienenej „*prezieravosti*“ (R26) a „*odmietaní*“ (R32) hovorili aj respondenti stredného prúdu. Na druhú stranu jeden z respondentov nemá „*proti kolegům z levice v zásadě nic*“ (R27) a Info má podľa ďalšieho s Alarmom „*dobré vztahy*“ (R32).

Tiež je potrebné zopakovať, že výmena reakcií nie je jedinou formou verejnej diskusie a o pravidelné príspevky od autorov z alternatívnej ľavice prejavili záujem Deník N a Aktuálně. Títo autori (Slačálek, Rychlíková, Schneider) odmietli prispievať kvôli paywallu, prílišným redakčným zásahom a nedostatku času (R26, R34, R35, R36). Akokoľvek je tento argument relevantný pre predstavený výskum, tiež je dôležité povedať, že ďalší autori z prostredia ľavicovej alternatívy už v rozhovoroch so stredným prúdom zmienení neboli.

V sumáre, autori a autorky ľavicovej alternatívy považujú uverejňovanie mediálnych reakcií za kľúčové pre diskusiu vo verejnej sfére, hoci niektorí sa k významu publikovania kritických reakcií postavili skôr skepticky. Aj keď podľa názoru takmer polovice respondentov fenomén názorových bublín netreba preceňovať, mnohí považujú názorové bubliny za ohrozenie spoločenskej diskusie vo verejnej sfére. Pripustili, že aj ich mediálne reakcie prispeli k prehľbovaniu názorovej bubliny, keďže, až na výnimky, nevyvolali širšiu diskusiu vo verejnom priestore a neprenikli do inej názorovej bubliny cez médiá stredného prúdu. Medzi médiami pritom vládne skôr antagonizmus, hoci existujú výnimky a vybraní predstavitelia alternatívnej mediálnej ľavice bývajú niekedy oslovovaní, aby publikovali v strednom prúde.

Záver

V rámci mediálnych štúdií sa vedú diskusie o vyvážení, pluralizme, filtračných bublinách, komorách ozvien, homofilii, či jednoducho o názorových bublinách (Geschke a kol. 2019; Amrollahi – McBride 2019; Seargeant – Tagg 2019; Niezink 2019; Barberá a kol. 2015; Boutyline – Willer 2017; Karimi a kol. 2018; Batorski – Grzywińska 2018). Základný prístup v týchto diskusiách sa venuje vzťahom medzi novinármi a ich publikom (Cheng 2015; Dvir-Gvirman 2016). Do istej miery je preskúmaná aj forma interakcie v rámci novinárskeho fachu (Donsbach 2004). Naš výskum vyplňa výskumnú medzeru tým, že sa v rámci výskumu vzťahov medzi novinármi venuje špecifickej interakcii ideologických odporcov/kýň.

Na skúmanú interakciu vo forme mediálnych reakcií alternatívnej ľavice na stredný prúd sme hľadeli z teoretickej perspektívy kritického a afirmatívneho pluralizmu, pričom sme sa snažili preklenúť rozpor medzi deliberatívnou a agonistickou teóriou demokracie zdôrazňovaním hodnoty pluralizmu. Z tejto perspektívy vnímame médiá ako súčasť verejnej sféry. Ich úlohou je pomáhať vytvárať a moderovať pluralitnú spoločenskú diskusiu, pod ktorou rozumieme možnosť predložiť a konfrontovať rozmanité hľadiská a alternatívne názory, vrátane tých disidentských.

Na zodpovedanie výskumných otázok bolo potrebné najprv zistiť, či medzi médiami stredného prúdu a alternatívnou mediálnou ľavicou v Česku prebieha diskusia vo forme vzájomných reakcií. Zber dát ukázal, že takéto reakcie na médiá stredného prúdu sú pravidelne publikované v alternatívnych médiách, ale takmer vôbec v stredoprúdových médiách.

Redaktori a autorky alternatívnej mediálnej ľavice neadresovali mediálnu reakciu do pôvodného mainstreamového média. Odpovedajúci na základe predchádzajúcich skúseností tvrdili, že médiá stredného prúdu nemajú záujem zverejňovať ich mediálne reakcie, a preto sa o to nepokúšajú. Podľa ich výpovedí, mainstreamové médiá nemajú záujem diskutovať s alternatívnou mediálnou ľavicou, pretože ju nepovažujú za relevantného partnera do diskusie a navyše ju aj marginalizujú. Respondenti/ky sa cítia odrádzaní od snahy zverejňovať mediálne reakcie v pôvodných mainstreamových médiách, aj kvôli dlhšej a zložitejšej komunikácii zo strany mainstreamových médií a problémom bol aj ich nedostatok časových kapacít. V dôsledku toho, títo redaktori a autorky uprednostňujú posielanie svojich mediálnych reakcií do alternatívnych ľavicových médií, čo pre nich predstavuje jednoduchšiu cestu. Tu sa odpovedajúci opäť odvolávali na vlastné skúsenosti, keď tvrdili, že alternatívne ľavicové médiá im tieto reakcie väčšinou uverejnia aj na základe osobnej väzby a kontaktov s týmito médiami. Časť odpovedajúcich tvrdila, že je to aj nedostatok priestoru vyhradeného na mediálne reakcie v médiách stredného

prúdu, čo môže viesť k odmietaniu mediálnych reakcií redaktorov a autoriek alternatívnej mediálnej ľavice. Toto tvrdenie potvrdil jeden respondent zo stredného prúdu.

Zároveň sme sa zamerali na otázku, aký dopad môže mať z ľavicovej perspektívy narušenie jednej formy diskusie medzi médiami alternatívnej ľavice a médiami stredného prúdu na verejnú diskusiu. Väčšina odpovedajúcich považovala prehlbovanie názorových bublín za ohrozenie verejnej diskusie v demokracii, keďže diskusia sa neodohráva naprieč rôznymi názorovými bublinami, ale najmä v ich vnútri. Až na dva prípady mediálna reakcia nezarezovala mimo alternatívneho média k pôvodným médiám a autorom. Ľudia sa v bublinách utvrdzujú vo vlastných názoroch a postojoch bez konfrontácie s odlišnou názorovou perspektívou. Väčšia časť odpovedajúcich z alternatívnej ľavice pokladala práve zverejňovanie mediálnych reakcií v pôvodných médiách za možný spôsob ako médiá môžu narušovať izoláciu názorových svetov, nakoľko takto zverejnené mediálne reakcie oslovia priamo čitateľskú obec pôvodného média a ponúknu im inú perspektívu k určitej téme.

Nie je to však jediný spôsob, akým možno narušovať názorové bubliny v spoločnosti, robiť verejnú diskusiu pluralitnejšiu a vyváženejšiu. Ideologická oponentúra môže zaznieť v podcastoch a iných formách organizovaných diskusií, alebo je možné ju uverejniť bez toho, aby šlo o reakciu na konkrétny text. Takáto forma verejnej diskusie existuje a otázkou pre ďalší výskum je, ako významná je pre spoločnosť a či sa jej darí zásadným spôsobom narušovať názorové bubliny v spoločnosti.

Zároveň je potrebné zopakovať, že časť stredného prúdu považuje názorové bubliny za problém a v prípade záujmu by dala priestor ľavicovej alternatíve, ktorú za odmietanú a prehliadanú označil iba jeden respondent. Tiež treba zopakovať, že menšia časť autorov/iek mediálnej ľavice odmieta posielat' mediálne reakcie do mainstreamových médií, pretože sú motivovaní publikovať v médiách, ktoré sú ich zamestnávateľmi a tiež preto, lebo nepovažujú niektoré médiá stredného prúdu za morálnych alebo dôveryhodných partnerov do diskusie. Naopak, väčšina respondentov stredného prúdu považovala alternatívnu ľavicu za viac alebo menej relevantnú. Platí však aj, že napriek deklarovanej otvorenosti a kritike, je tu stále prítomná rezervovanosť pri publikovaní reakcií na vlastné texty. Tento rozpor najlepšie ilustruje rozhovor s Martinom Schmarzom z Infa, ktorý v jednej odpovedi argumentoval rovnako ako v úvode zmieneny Šimečka, že „vždy je omnoho dôležitejšie dať prednosť názorovému oponentovi“, aby v nasledujúcej odpovedi odmietol posielanie reakcií autormi z alternatívnych médií do Infa, pretože „by to neprijalo to publikum, skôr by bolo lepšie, keby niekto usporiadaval nejaké debaty...“ (R33). Práve takéto a ďalšie odpovede spochybňujúce jednoznačnú otvorenosť voči publikovaniu reakcií naznačujú, že ak aj by sa autori ľavicovej

alternatívy rozhodli reagovať, je otázne, či by ich reakcie boli publikované.

Z realizovaného výskumu vyplýva, že české médiá stredného prúdu a alternatívna mediálna ľavica medzi sebou neudržiavajú diskusiu prostredníctvom mediálnych reakcií. Absencia tejto formy komunikácie môže prispievať k posilňovaniu izolácie oddelených názorových svetov, čo môže mať ďalekosiahle dôsledky na kvalitu demokratickej diskusie vo verejnej sfére v podobe polarizácie spoločnosti. V rámci spoločenskej či akademickej diskusie o médiách je preto do veľkej miery oprávnené venovať pozornosť dynamike, ktorú zachytil predložený výskum. Môže byť lakmusovým papierikom širších spoločenských pohybov, pokiaľ ide o budovanie demokratickej identity občianskej pospolitosti.

***Zuzana Dukátová** je externou doktorandkou na Filozofickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, kde študuje odbor politológia. V rámci svojho doktorandského štúdia sa venuje etickým kódexom novinárov a mediálnych pracovníkov.*

***Michael Augustín** je výskumným pracovníkom Ústavu politických vied Slovenskej akadémie vied a odborným asistentom na Fakulte medzinárodných vzťahov Ekonomickej univerzity v Bratislave. Špecializuje sa na politickú teóriu, v rámci ktorej venuje pozornosť otázkam demokracie a teóriám demokracie. Výskumne sa orientuje tiež na súčasné politicko-spoločenské dianie vo Francúzsku.*

***Tomáš Profant** je seniorným výskumným pracovníkom na Ústave medzinárodných vzťahov v Prahe a docentom na Fakulte sociálnych a ekonomických vied Univerzity Komenského v Bratislave. Medzi jeho odborné záujmy patrí medzinárodná politická ekonómia, politická ekológia, rozvojová spolupráca a postkoloniálna teória.*

LITERATÚRA

- AIELLO, L. M – BARRAT, A. – SCHIFANELLA, R. – CATTUTO, C. – MARKINES, B. – MENCZER, F., 2012: Friendship Prediction and Homophily in Social Media. *ACM Transactions on the Web* 6(2)
DOI: <http://doi.acm.org/10.1145/2180861.2180866>.
- AMROLLAHI, A. – MCBRIDE, N., 2019: How to Burst the Bubble in Social Networks? In 24th UK Academy for Information Systems International Conference (UKAIS 2019), Oxford. Dostupné na internete:
https://www.researchgate.net/profile/Alireza_Amrollahi/publication/331333116_HOW_TO_BURST_THE_BUBBLE_IN_SOCIAL_NETWORKS/links/5caee741a6fdcc1d498c20aa/HOW-TO-BURST-THE-BUBBLE-IN-SOCIAL-NETWORKS.pdf.

- BARBERÁ, P. – JOST, J. T. – NAGLER, J. – TUCKER, J. A. – BONNEAU, R., 2015: Tweeting From Left to Right: Is Online Political Communication More Than an Echo Chamber? *Psychological Science* 26(10): 1531-1542. DOI: <https://doi.org/10.1177/0956797615594620>.
- BATORSKI, D. – GRZYWIŃSKA, I., 2018: Three Dimensions of the Public Sphere on Facebook. *Information, Communication & Society* 21(3): 356-374. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2017.1281329>.
- BENHABIB, S., 1996: *Democracy and Difference*. Princeton: Princeton University Press.
- BISCHOFF, K., 2012: We Love Rock “n” Roll: Analyzing and Predicting Friendship Links in Last.fm. *Proceedings of the 4th Annual ACM Web Science Conference (WebSci '12)*. New York: Association for Computing Machinery, s. 47-56. DOI: <https://doi.org/10.1145/2380718.2380725>.
- BOUTYLINE, A. – WILLER, R., 2017: The Social Structure of Political Echo Chambers: Variation in Ideological Homophily in Online Networks. *Political Psychology* 38(3): 551-569. DOI: <https://doi.org/10.1111/pops.12337>.
- BOZDAG, E. – VAN DEN HOVEN, J., 2015: Breaking the Filter Bubble: Democracy and Design. *Ethics Inf Technol* 17(4): 249-265. DOI: <https://doi.org/10.1007/s10676-015-9380-y>.
- BURNS, A., 2019: *Are Filter Bubbles Real?* Cambridge: Polity Press.
- COLLEONI, E. – ROZZA, A. – ARVIDSSON, A., 2014: Echo Chamber or Public Sphere? Predicting Political Orientation and Measuring Political Homophily in Twitter Using Big Data. *Journal of Communication* 64(2): 317-332. DOI: <https://doi.org/10.1111/jcom.12084>.
- CURRAN, J., 2000: Nový pohled na masová média a demokracii. In: Jiráková, J., Říhová, B. (eds.): *Politická komunikace a média*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2000, s. 116-164.
- DAHLBERG, L., 2007a: The Internet and Discursive Exclusion: From Deliberative to Agonistic Public Sphere Theory. In: Dahlberg, L., Siaperá, E. (eds.): *Radical Democracy and the Internet: Interrogating Theory and Practice*. New York: Palgrave Macmillan, s. 128-147.
- DAHLBERG, L., 2007b: Rethinking the Fragmentation of the Cyberpublic: From Consensus to Contestation. *New Media & Society* 9(5): 827-847. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444807081228>
- DE CHOUDHURY, M., 2011: Tie Formation on Twitter: Homophily and Structure of Egocentric Networks. *Proceedings of the 4th Annual ACM Web Science Conference (WebSci '12)*. New York: Association for Computing Machinery, s. 465-470. DOI: <https://doi.org/10.1145/2380718.2380725>
- DEWEY, J., 1954: *The Public and its Problems*. Athens: Ohio University Press.
- DONSBACH, W., 2004: Psychology of News Decisions. *Journalism* 5(2): 131-157. DOI: <https://doi.org/10.1177/146488490452002>
- DUBOIS, E. – BLANK, G., 2018: The Echo Chamber is Overstated: the Moderating Effect of Political Interest and Diverse Media. *Information, Communication & Society* 21(5): 729-745. DOI: <https://doi.org/10.1080/1369118X.2018.1428656>
- DVIR-GVIRSMAN, S., 2016: *Media Audience Homophily: Partisan Websites*,

- Audience Identity and Polarization Processes. *New Media & Society* 19(7): 1072-1091. DOI: <https://doi.org/10.1177/1461444815625945>
- EADY, G. – NAGLER, J. – GUESS, A. – ZILINSKY, J. – TUCKER, J. A., 2019: How Many People Live in Political Bubbles on Social Media? Evidence From Linked Survey and Twitter Data. *SAGE Open*. January 2019. doi:10.1177/2158244019832705
- FRIMER, J. A. – SKITKA, L. J. – MOTYL, M., 2017: Liberals and Conservatives are Similarly Motivated to Avoid Exposure to One Another's Opinions. *Journal of Experimental Social Psychology* 72: 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2017.04.003>
- GAO, M. – DO, H. J. – FU, W. T., 2018: Burst Your Bubble! An Intelligent System for Improving Awareness of Diverse Social Opinions. In 23rd International Conference on Intelligent User Interfaces (IUI '18). New York: Association for Computing Machinery, s. 371-383. DOI: <https://doi.org/10.1145/3172944.3172970>
- GENTZKOW, M. – SHAPIRO, J. M., 2011: Ideological Segregation Online and Offline. *The Quarterly Journal of Economics* 126(4): 1799-1839. DOI: <https://doi.org/10.1093/qje/qjr044>
- GESCHKE, D. – LORENZ, J. – HOLTZ, P., 2019: The Triple-Filter Bubble: Using Agent-Based Modelling to Test a Meta-Theoretical Framework for the Emergence of Filter Bubbles and Echo Chambers. *British Journal of Social Psychology* 58(1): 129-149. DOI: <https://doi.org/10.1111/bjso.12286>
- GRAMSCI, A., 1959: *Sešity z vězení*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel.
- GUTMANN, A. – THOMPSON, D., 2004: *Why Deliberative Democracy?* Princeton: Princeton University Press.
- HABERMAS, J., 2000: *Strukturální proměna veřejnosti*. Praha: Filosofia.
- HABERMAS, J., 1996: *Between Facts and Norms. Contribution to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- HALL, S., 2007: Znovunalezení „ideologie“: návrat potlačeného zpět do mediálních studií. *Preklad. Mediální studia* 2(1): 68-78.
- HALL, S. – CONNELL, I. – CURTI, L., 2007: The 'Unity' of Current Affairs Television. In: Gray, A. – Campberll, J., Erickson, M., Hanson, S., Wood, H. (eds.): *CCCS Selected Working Papers. Volume 2*. London and New York: Routledge, s. 325-364.
- HANUSCH, F. – NÖLLEKE, D., 2019: Journalistic Homophily on Social Media. *Digital Journalism* 7(1): 22-44. DOI: <https://doi.org/10.1080/21670811.2018.1436977>
- HUANG, Y. – SHEN, C. – WILLIAMS, D. – CONTRACTOR, N., 2009: Virtually There: Exploring Proximity and Homophily in a Virtual World. In 2009 International Conference on Computational Science and Engineering, Vancouver, s. 354-359. DOI: <https://doi.org/10.1109/CSE.2009.471>
- CHENG, X., 2015: Journalist-Source Relations. *Journalism Studies* 16(6): 850-867. DOI: <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.947146>
- JAMIESON, K. H. – CAPELLA, J. N., 2008: *Echo Chamber. Rush Limbaugh and the Conservative Media Establishment*. Oxford: Oxford University Press.

- KARIMI, F. – GÉNOIS, M. – WAGNER, C. – SINGER, P. – STROHMAIER, M., 2018: Homophily Influences Ranking of Minorities in Social Networks. *Scientific Reports* 8(11077): 1-12. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-018-29405-7>
- KIERNAN, V., 2013: Medical Reporters Say 'No' to 'Pack' Journalism. *Newspaper Research Journal* 34(2): 50-63. DOI: <https://doi.org/10.1177/073953291303400205>
- KRASODOMSKI-JONES, A., 2016: Talking to Ourselves? Political Debate Online and the Echo Chamber Effect. London: Demos. Dostupné na internete: <http://demos.co.uk/project/talking-to-ourselves/>
- MATUSITZ, J. – BREEN, G.-M., 2012: An Examination of Pack Journalism as a Form of Groupthink: A Theoretical and Qualitative Analysis. *Journal of Human Behavior in the Social Environment* 22(7): 896-915. DOI: <https://doi.org/10.1080/10911359.2012.707933>
- MCPHERSON, M. – SMITH-LOVIN, L. – COOK, J. M., 2001: Birds of a Feather: Homophily in Social Networks. *Annual review of sociology* 27: 415-444. DOI: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.27.1.415>
- MIN, S. J. – WOHN, D. Y., 2020: Underneath the Filter Bubble: The Role of Weak Ties and Network Cultural Diversity in Cross-Cutting Exposure to Disagreements on Social Media. *The Journal of Social Media in Society* 9(1): 22-38.
- MOUFFE, C., 2000: *The Democratic Paradox*. London: Verso.
- MOUFFE, C., 2005: *On the Political*. London: Routledge.
- MOUFFE, C., 2013: *Agonistics: Thinking the World Politically*. London: Verso.
- NIEZINK, N. M. D., 2019: Offline Consequences of Echo Chambers. In *Proceedings of the Fourth International Workshop on Social Sensing (SocialSense'19)*. New York: Association for Computing Machinery, s. 5. DOI: <https://doi.org/10.1145/3313294.3313381>
- NORVAL, A. J., 2016: *Averzivní demokracie*. Praha: Karolinum.
- PARISER, E., 2011: *The Filter Bubble: What The Internet Is Hiding From You*. New York: The Penguin Press.
- POSTER, M., 1997: *Cyberdemocracy: Internet and the Public Sphere*. In: Porter, D. (ed.): *Internet Culture*. New York: Routledge, s. 201-218.
- RAEIJMAEKERS, D. – MAESELE, P., 2015: Media, Pluralism and Democracy: What's in a Name? *Media, Culture & Society* 37(7): 1042-1059. DOI: <https://doi.org/10.1177/0163443715591670>
- RANCIÈRE, J., 2011: *Neshoda. Politika a filosofie*. Praha: Svoboda Servis.
- RANKOV, P., 2009: Verejné a súkromné v komunikácii: Blog ako príklad aktuálnych zmien. *Sociální studia* 6(2): 15-35.
- RAUCH, J., 2016: Are There Still Alternatives? Relationships Between Alternative Media and Mainstream Media in a Converged Environment. *Sociological Compass* 10(9): 756-767. DOI: <https://doi.org/10.1111/soc4.12403>
- SEARGEANT, P. – TAGG, C., 2019: Social Media and the Future of Open Debate: A User-Oriented Approach to Facebook's Filter Bubble Conundrum. *Discourse, Context & Media* 27: 41-48. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.dcm.2018.03.005>
- STRAUSS, A. – CORBIN, J., 1998: *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Thousand Oaks: SAGE.
- ŠIMEČKA, M. M., 2020: Radikálna ľavica je pre slobodu rovnakou hrozbou ako jej

- pravicová sestra. Denník N, 24. 11. 2020. <<https://dennikn.sk/2157148/radikalnalavica-je-pre-slobodu-rovnanou-hrozbou-ako-jej-pravicova-sestra/>>
- VAN DIJCK, J., 2013: The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media. Oxford: Oxford University Press.
- VOLEK, J. – URBÁNIKOVÁ, M., 2017: Čeští novináři v komparativní perspektivě. Praha: Academia.

ROZHOVORY A EMAILOVÉ KOMUNIKÁCIE S RESPONDENTMI

- R1, Anonymizovaný (2020, Január 18). Osobný rozhovor.
- R2, Bittner, P. (2020, Január 27). Osobný rozhovor, komentátor DR.
- R3, Boháč, V. (2020, Január 16). Osobný rozhovor, externista.
- R4, Čulík, J. (2020, Január 13). Online rozhovor, šéfredaktor BL.
- R5, Gruber, J. (2020, Február 1). Osobný rozhovor, redaktor DR.
- R6, Heřmanová, M. (2020, Január 16). E-mailová komunikácia, externistka.
- R7, Hodulák, V. (2020, Marec 5). Online rozhovor, externista.
- R8, Houdek, P. (2020, Január 19). Osobný rozhovor, externista.
- R9, Chromý, J. (2020, Január 28). Online rozhovor, externista.
- R10, Jandák, M. (2020, Január 16). Osobný rozhovor, externista.
- R11, Macháček, J. (2020, Január 30). E-mailová komunikácia, externista.
- R12, Ort, J. (2020, Január 16). Osobný rozhovor, externista.
- R13, Pokorný, J. (2019, December 13). Osobný rozhovor, externista.
- R14, Sekerák, M. (2019, December 13). Osobný rozhovor, externista.
- R15, Ščur, M. (2020, Január 18). Osobný rozhovor, externista.
- R16, Šmejkalová, K. (2019, December 13). Osobný rozhovor, externistka.
- R17, Štampach, I. (2020, Február 1). Osobný rozhovor, externista.
- R18, Šteg, J. (2020, Február 12). Online rozhovor, externista.
- R19, Uhlová, S. (2020, Január 18). Osobný rozhovor, redaktorka, Alarm.
- R20, Vaculík, O. (2019, December 13). Osobný rozhovor, komentátor, DR.
- R21, Vlasatá, Z. (2020, Január 27). Osobný rozhovor, redaktorka, DR.
- R22, Vojáček, J. (2020, Január 20). Online rozhovor, externista.
- R23, Walach, V. (2020, Február 29). Osobný rozhovor, externista.
- R24, Zlatkovský, M. (2020, Marec 5). Online rozhovor, externista.
- R25, Bernáth, M. (2021, Jún, 29). Online rozhovor, redaktor, LN.
- R26, Greš, J. (2021, August, 3). Online rozhovor, vedúci rubriky názory, Aktuálně.
- R27, Janík, M. (2021, Jún, 29). Online rozhovor, hlavný editor, Echo24.
- R28, Malý, M. (2021, Jún, 22). Online rozhovor, komentátor, HN.
- R29, Moláček, J. (2021, Júl, 7). Online rozhovor, redaktor, Deník N.
- R30, Palička, J. (2021, Júl, 1). Online rozhovor, redaktor, Info.cz.
- R31, Pospíšil L., (2021, Júl, 15). Online rozhovor, zástupca šéfredaktora, Info.cz.
- R32, Půr, M. (2021, Júl, 7). Online rozhovor, šéfredaktor, Info.cz.
- R33, Schmarz, M. (2021, Jún, 26). Online rozhovor, komentátor, Info.cz.
- R34, Stejskal, L. (2021, Jún, 29). Online rozhovor, editor komentárov, Deník N.
- R35, Rychlíková, A. (2021, August, 20). Online rozhovor, redaktorka, Alarm.
- R36, Slačálek, O. (2021, Jún, 29). Emailová komunikácia, externista.